

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

271

Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka

Tom 1

Redaktorzy naukowi

**Adam Kopiński, Tomasz Słoński,
Bożena Ryszawska**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Redaktorzy Wydawnictwa: Elżbieta Kozuchowska, Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-219-2 (całość)

ISBN 978-83-7695-223-9 t. 1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Abdul Nafea Al Zararee, Abdulrahman Al-Azzawi: The impact of free cash flow on market value of firm.....	13
Tomasz Berent, Sebastian Jasinowski: Financial leverage puzzle – preliminary conclusions from literature review	22
Michał Buszko: Zarządzanie ryzykiem konwersji kapitału nieruchomości (<i>equity release</i>)	40
Magdalena Bywalec: Jakość portfela kredytów mieszkaniowych w Polsce w latach 2007-2011	49
Jolanta Ciak: Model of public debt management institutions in Poland and the models functioning within the European Union	59
Leszek Czapiewski, Jarosław Kubiak: Syntetyczny miernik poziomu asymetrii informacji (SMAI)	68
Anna Doś: Low-carbon technologies investment decisions under uncertainty created by the carbon market.....	79
Justyna Dyduch: Ocena efektywności kosztowej inwestycji proekologicznych.....	88
Ewa Dziawgo: Analiza własności opcji <i>floored</i>	100
Ryta Dziemianowicz: Kryzys gospodarczy a polityka podatkowa w krajach UE.....	113
Józefa Famielec: Finansowanie zreformowanej gospodarki odpadami komunalnymi	123
Anna Feruś: The use of data envelopment analysis method for the estimation of companies' credit risk	133
Joanna Fila: Europejski instrument mikrofinansowy Progress wsparciem w obszarze mikrofinansów.....	144
Sławomir Franek: Ocena wiarygodności prognoz makroekonomicznych – doświadczenia paktu stabilności i wzrostu a wieloletnie planowanie budżetowe	152
Paweł Galiński: Produkty i usługi bankowe dla jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.....	162
Alina Gorczyńska, Izabela Jonek-Kowalska: Kwity depozytowe jako źródło finansowania podmiotów gospodarczych w warunkach globalizacji rynków finansowych	172
Jerzy Grabowiecki: Financial structure and organization of <i>keiretsu</i> – Japanese business groups.....	181

Sylwia Grenda: Ryzyko cen transferowych w działalności przedsiębiorstw powiązanych	191
Maria Magdalena Grzelak: Ocena związków pomiędzy nakładami na działalność innowacyjną a konkurencyjnością przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce.....	202
Agnieszka Jachowicz: Finanse publiczne w Polsce w świetle paktu stabilności	214
Agnieszka Janeta: Rynkowe wskaźniki oceny stanu finansów publicznych na przykładzie wybranych krajów strefy euro	226
Agnieszka Janeta: Obligacje komunalne jako instrument finansowania rozwoju lokalnego i regionalnego.....	236
Bogna Janik: Efficiency of investment strategy of Socially Responsible Funds Calvert.....	247
Anna Jarzębska: Obszary zarządzania płynnością finansową w publicznej szkole wyższej	256
Tomasz Jewartowski, Michał Kaldoński: Struktura kapitału i dywersyfikacja działalności spółek rodzinnych notowanych na GPW	265
Marta Kacprzyk, Rafał Wolski, Monika Bolek: Analiza wpływu wskaźników płynności i rentowności na kształtowanie się ekonomicznej wartości dodanej na przykładzie spółek notowanych na GPW w Warszawie.....	279
Arkadiusz Kijek: Modelowanie ryzyka sektorowego przy zastosowaniu metody harmonicznej	289
Anna Kobialka: Analiza dochodów gmin województwa lubelskiego w latach 2004-2009.....	302
Anna Korombel: Zarządzanie ryzykiem w praktyce polskich przedsiębiorstw	313
Anna Korzeniowska, Wojciech Misterek: Znaczenie instytucji otoczenia biznesu we wdrażaniu innowacji MŚP.....	322
Magdalena Kowalczyk: Wykorzystanie narzędzi rachunkowości zarządczej w sektorze finansów publicznych.....	334
Mirosław Kowalewski, Dominika Siemianowska: Zarządzanie kosztami za pomocą zarządzania przez cele na przykładzie zakładu przetwórstwa mięsnego X	343
Paweł Kowalik, Błażej Prus: Analiza wyznaczania kwoty na wyrównanie dochodów w krajowych niemieckich systemach wyrównania finansowego na przykładzie 2011 roku.....	353
Sylwester Kozak, Olga Teplova: Covered bonds and RMBS as secured funding instruments for the real estate market in the EU.....	367
Małgorzata Kożuch: Preferencje podatkowe jako narzędzia subsydiowania przedsięwzięć ochrony środowiska	378
Marzena Krawczyk: Gotowość inwestycyjna determinantą pozyskiwania kapitału od aniołów biznesu	388

Marzena Krawczyk: Teoria hierarchii źródeł finansowania w praktyce innowacyjnych MŚP w Polsce	397
Jarosław Kubiak: Planowanie należności na podstawie cyklu ich rotacji określonego według zasady lifo oraz według wartości średniej	407
Iwa Kuchciak: <i>Crowdsourcing</i> w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa.....	418
Marcin Kuzel: Chińskie inwestycje bezpośrednie na świecie – skala, kierunki i motywy ekspansji zagranicznej	427
Katarzyna Lewkowicz-Grzegorzczak: Progresja podatkowa a redystrybucja dochodów	439
Katarzyna Lisińska: Struktura kapitałowa przedsiębiorstw produkcyjnych w Polsce, Niemczech i Portugalii	449
Joanna Lizińska: Problem doboru portfela porównawczego w długookresowej ewaluacji efektów kolejnych emisji akcji	459
Bogdan Ludwiczak: Wykorzystanie metody VaR w procesie pomiaru ryzyka.....	468
Justyna Łukomska-Szarek: Ocena zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w latach 2004-2010.....	480
Agnieszka Majewska: Wykorzystanie opcji quanto w zarządzaniu ryzykiem pogodowym w przedsiębiorstwach sektora energetycznego.....	490
Monika Marcinkowska: Rachunkowość społeczna – czyli o pomiarze wyników przedsiębiorstw w kontekście oczekiwań interesariuszy	502

Summaries

Abdul Nafea Al Zararee: Wpływ wolnych przepływów pieniężnych na wartość rynkową firmy	21
Tomasz Berent, Sebastian Jasinowski: Dźwignia finansowa – wstępne wnioski z przeglądu literatury.....	39
Michał Buszko: Risk management of real estate equity release	48
Magdalena Bywalec: The quality of the portfolio of housing loans in Poland in 2007-2011	58
Jolanta Ciak: Model instytucji zarządzania długiem publicznym w Polsce na tle modeli funkcjonujących w Unii Europejskiej	67
Leszek Czapiewski, Jarosław Kubiak: Synthetic measure of the degree of information asymmetry	78
Anna Doś: Decyzje o inwestycjach w technologii obniżające emisję CO ₂ w warunkach niepewności stwarzanej przez europejski system handlu emisjami.....	87
Justyna Dyduch: Assessment of cost effectiveness of proecological investments	99
Ewa Dziawgo: The analysis of the properties of floored options	112

Ryta Dziemianowicz: Economic crisis and tax policy in the EU countries ...	123
Józefa Famielec: Financing of reformed economy of municipal waste	132
Anna Feruś: Wykorzystanie metody granicznej analizy danych do oceny ryzyka kredytowego przedsiębiorstw	143
Joanna Fila: The European Progress Microfinance Facility as an example of the support in microfinance	151
Sławomir Franek: Credibility of macroeconomic forecasts – experiences of stability and growth pact and multi-year budgeting planning	161
Paweł Galiński: Banking products and services for local governments in Poland	171
Alina Gorczyńska, Izabela Jonek-Kowalska: Depositary receipts as a source of businesses entities financing in the conditions of globalization of financial markets	180
Jerzy Grabowiecki: Struktura finansowa i organizacja japońskich grup kapitałowych <i>keiretsu</i>	190
Sylwia Grenda: Transfer pricing risk in the activity of related companies	201
Maria Magdalena Grzelak: Assessment of relationship between outlays on innovation and competitiveness of food industry enterprises in Poland....	213
Agnieszka Jachowicz: Public finance in Poland in the perspective of the Stability and Growth Pact	225
Agnieszka Janeta: Market indicators assessing the state of public finances: the case of selected euro zone countries.....	235
Agnieszka Janeta: Municipal bonds as a financing instrument for local and regional development.....	246
Bogna Janik: Efektywność strategii inwestycyjnych funduszy społecznie odpowiedzialnych Calvert	255
Anna Jarzębska: Areas of liquidity management in public university	264
Tomasz Jewartowski, Michał Kaldoński: Capital structure and diversification of family firms listed on the Warsaw Stock Exchange	278
Marta Kacprzyk, Rafał Wolski, Monika Bolek: Liquidity and profitability ratios influence on economic value added basing on companies listed on the Warsaw Stock Exchange.....	288
Arkadiusz Kijek: Sector risk modelling by harmonic method	301
Anna Kobiałka: Analysis of revenue of Lublin Voivodeship communes in 2004-2009	312
Anna Korombel: Risk management in practice of Polish companies.....	321
Anna Korzeniowska, Wojciech Misterek: The role of business environment institutions in implementing SMEs' innovations	333
Magdalena Kowalczyk: Using tools of managerial accounting in public finance sector	342

Mirosław Kowalewski, Dominika Siemianowska: Cost management conducted with the utilization of Management by Objectives on an example of meat processing plant.....	352
Paweł Kowalik, Błażej Prus: The analysis of determining the amount of the financial equalization in German's national financial equalization systems on the example of 2011	366
Sylwester Kozak, Olga Teplova: Listy zastawne i RMBS jako bezpieczne instrumenty finansujące rynek nieruchomości w UE	377
Małgorzata Kożuch: Tax preferences as the instrument of subsidizing of ecological investments.....	387
Marzena Krawczyk: Investment readiness as a determinant for raising capital from business angels	396
Marzena Krawczyk: Theory of financing hierarchy in the practice of innovative SMEs in Poland.....	406
Jarosław Kubiak: The receivables level planning on the basis of cycle of rotation determined by the LIFO principles and by average value	417
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of bank company value	426
Marcin Kuzel: Chinese foreign direct investment in the world – scale, directions and determinants of international expansion	438
Katarzyna Lewkowicz-Grzegorzcyk: Tax progression vs. income redistribution.....	448
Katarzyna Lisińska: Capital structure of manufacturing companies in Poland, Germany and Portugal.....	458
Joanna Lizińska: The long-run abnormal stock returns after seasoned equity offerings and the choice of the reference portfolio	467
Bogdan Ludwiczak: The VAR approach in the risk measurement	479
Justyna Łukomska-Szarek: Assessment of debt of local self-government units in Poland in the years 2004-2010.....	489
Agnieszka Majewska: Weather risk management by using quanto options in enterprises of the energy sector.....	501
Monika Marcinkowska: “Social accounting” – or how to measure companies’ performance in the context of stakeholders’ expectations	525

Anna Kobialka

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

ANALIZA DOCHODÓW GMIN WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2004-2009

Streszczenie: Celem poniższego opracowania jest analiza dochodów, jakimi dysponowały gminy województwa lubelskiego w latach 2004-2009. Są one gminami najbiedniejszymi w kraju. Obowiązujące od 2004 r. zmiany sposobu kształtowania dochodów jednostek samorządu terytorialnego nie wpłynęły pozytywnie na sytuację finansową gmin województwa lubelskiego i poziom ich samodzielności. Nowe przepisy uzależniały poziom osiągniętych przez gminy dochodów od koniunktury gospodarczej i stopnia rozwoju gospodarczego regionu. Zmiany w sytuacji finansowej jednostek samorządowych zdeterminowane były również od tego roku możliwością pozyskiwania bezzwrotnych środków z budżetu Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: dochody gmin, struktura dochodów własnych, dotacje i subwencje.

1. Wstęp

Gminy województwa lubelskiego są gminami najbiedniejszymi w kraju. Obowiązujące od 2004 r. zmiany sposobu kształtowania dochodów jednostek samorządu terytorialnego [Ustawa z 13 listopada 2003 r. ...] nie wpłynęły pozytywnie na sytuację finansową gmin województwa lubelskiego i poziom ich samodzielności. Nowe przepisy uzależniały poziom osiągniętych przez gminy dochodów od koniunktury gospodarczej i stopnia rozwoju gospodarczego regionu. Zmiany w sytuacji finansowej jednostek samorządowych zdeterminowane były również od tego roku możliwością pozyskiwania bezzwrotnych środków z budżetu Unii Europejskiej [Mykowska 2006, s. 22-25].

Samodzielność finansowa gmin w badanym okresie była niewątpliwie ograniczana przez nakładanie na gminy coraz nowych zadań zleconych, które z definicji finansowane są ze środków celowych. Środki te podlegają kontroli wykorzystania i zwrotowi w niewykorzystanej części, co oznacza, że gminy nie mogą realizować zasady samodzielności w tym zakresie. Od roku 2008 na podstawie nowych przepisów [Ustawa z 8 grudnia 2006 r. ...] zmieniły się zasady przekazywania do jednostek samorządowych funduszy z budżetu Unii Europejskiej. Zmiany te przyczyniły się do zwiększenia wykorzystania „środków pomocowych” i poszerzyły możliwości rozwojowe gmin [Jastrzębska 2011, s. 19].

Celem poniższego opracowania jest analiza dochodów, jakimi dysponowały gminy województwa lubelskiego w latach 2004-2009. Jako podmioty analizy wyznaczono gminy trzech typów, w podziale na miasta, miasta-gminy i gminy, z wyłączeniem miast na prawach powiatu.

2. Dochody gmin, ich dynamika i struktura

W badanym okresie gminy województwa lubelskiego należały do gmin osiągających najniższe dochody przypadające na jednego mieszkańca. Tak jak od początku funkcjonowania samorządu terytorialnego dochody miast były zbliżone do wartości dochodów dla miast w kraju. Niestety, tendencja ta była malejąca. Najniższe dochody na jednego mieszkańca spośród trzech typów gmin osiągały miasta-gminy. W latach 2004-2009 widoczna jest tendencja wzrostowa w poziomie dochodów gmin wiejskich w porównaniu z dochodami innych jednostek. Dochody gmin były zbliżone z wartościami średnimi dla wszystkich gmin województwa lub nieznacznie je przewyższały. W niektórych okresach poziom dochodów gmin przekraczał również poziom dochodów miast województwa (tab. 1).

Tabela 1. Wielkość dochodów ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca gmin województwa lubelskiego i relacja do średnich dochodów gmin w kraju w latach 2004-2009 (w zł)

Dochody ogółem na 1 mieszkańca w zł	Gminy razem	Relacja w %	Miasta	Relacja w %	Miasta-gminy	Relacja w %	Gminy	Relacja w %
2004	1473	92	1494	96	1433	92	1475	90
2005	1669	92	1682	95	1656	93	1668	90
2006	1849	91	1819	92	1799	90	1870	89
2007	2035	91	2051	93	1993	90	2038	89
2008	2217	90	2225	93	2170	90	2226	89
2009	2342	92	2223	92	2250	90	2401	91

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w latach 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, Zeszyty problemowe, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie.

W latach 2004-2009 gminy województwa lubelskiego były znacznie bardziej uzależnione od środków przekazywanych z budżetu państwa. W latach 2004-2008 udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin charakteryzował się bardzo dużą dynamiką zmian. Wartość tego wskaźnika na przemian rosła lub malała w gminach wszystkich typów. Jednak od roku 2009 zauważyć można obniżenie się udziału dochodów własnych w dochodach zarówno miast, miast-gmin, jak i gmin. Udział dochodów własnych w gminach wiejskich obniżył się poniżej 30% dochodów ogółem, co jest niewątpliwie bardzo niepokojącą tendencją. W ciągu sześciu lat był to spadek o ponad 5 punktów procentowych.

W początkowym okresie poziom finansowania zadań gmin województwa lubelskiego dotacjami celowymi tylko w nieznacznym stopniu przewyższał średni poziom dla gmin kraju. Udział dotacji celowych w dochodach ogółem gmin województwa był wyższy od średniej krajowej o ok. 1 punkt procentowy dla wszystkich typów gmin. Od roku 2006 dysproporcje w tym zakresie zwiększyły się. Udział dotacji w dochodach gmin województwa lubelskiego zwiększał się i był o 2-4 punkty procentowe wyższy niż w gminach kraju. Miasta charakteryzowały się niższym udziałem dotacji w dochodach ogółem niż w gminach województwa. Udział dotacji w dochodach gmin dwóch pozostałych typów był zbliżony. W gminach tych udział dotacji w dochodach ogółem wzrósł niemal dwukrotnie. Udział subwencji stopniowo obniżał się we wszystkich typach gmin województwa. Bardzo duże było jednak zróżnicowanie w wysokości tych udziałów w poszczególnych typach. Udział zbliżony do wartości średnich w województwie notowano w miastach-gminach. Miasta były zdecydowanie mniej uzależnione od subwencji. W gminach wiejskich ok. 50% dochodów stanowiła subwencja (tab. 2).

Tabela 2. Zmiany w strukturze dochodów gmin województwa lubelskiego w latach 2004-2009 (w %)

Dochody własne	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gminy w kraju	48,2	48,7	47,4	49,5	49,3	46,3
Gminy woj. lubelskiego	36,9	38,2	35,3	37,1	36,5	32,1
w tym:	54,7	55,2	56,3	58,2	59,3	52,6
– miasta						
– miasta-gminy	37,4	39,6	36,8	38,5	38,5	32,9
– gminy	30,9	32,2	28,2	29,8	28,6	25,7
Dotacje celowe	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gminy w kraju	12,5	16,2	20,0	19,2	18,8	19,8
Gminy woj. lubelskiego	12,8	17,3	22,6	22,2	21,2	23,2
w tym:	13,4	16,6	17,9	17,6	16,3	21,0
– miasta						
– miasta-gminy	13,3	17,4	22,4	22,3	21,2	23,8
– gminy	12,5	17,5	24,1	23,7	22,8	23,8
Subwencja ogólna	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gminy w kraju	39,3	35,1	32,6	31,3	32,0	33,9
Gminy woj. lubelskiego	50,3	44,6	42,1	40,7	42,3	44,7
w tym:	31,9	28,2	25,8	24,2	24,2	26,4
– miasta						
– miasta-gminy	49,3	42,9	40,8	39,2	40,4	43,3
– gminy	56,6	50,3	47,7	46,5	48,6	50,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w latach 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, Zeszyty problemowe, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie.

Dochody gmin systematycznie rosły w realnym ujęciu¹ o ok. 10% rocznie do roku 2009, w którym dynamika wzrostu była niższa o ok. 3 punkty procentowe niż w poprzednich okresach. Warto zauważyć, że wynikało to z obniżenia się wartości dochodów miast i niższej dynamiki wzrostu dochodów w miastach-gminach i gminach. Dynamika dochodów charakteryzowała się dużymi wahaniami. W ostatnim badanym okresie poziom dochodów własnych wszystkich typów gmin obniżył się w porównaniu z rokiem poprzednim, przy czym największy ubytek dochodów realnych odnotowano w miastach-gminach (tab. 3).

Tabela 3. Dynamika realna dochodów ogółem i dochodów własnych gmin województwa lubelskiego w latach 2004-2009 (w %)

Dochody ogółem	2004/2003	2005/2004	2006/2005	2007/2006	2008/2007	2009/2008
Razem gminy	106,2	111,2	110,8	110,0	109,0	105,6
Miasta	106,1	110,6	108,2	112,8	108,6	99,8
Miasta-gminy	105,8	113,5	108,6	110,8	108,9	103,7
Gminy	105,5	111,0	112,1	109,0	109,2	107,9
Dochody własne						
Razem gminy	106,26	115,1	102,3	115,8	107,3	92,7
Miasta	106,07	111,4	110,4	116,6	110,7	88,5
Miasta-gminy	105,82	120,3	100,8	116,0	108,9	88,4
Gminy	106,43	116,0	98,2	115,2	104,7	96,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w latach 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, Zeszyty problemowe, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie oraz http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1634_PLK_HTML.htm.

3. Dochody własne gmin

Dochody własne, chociaż nie stanowią generalnie większości dochodów gmin, uznawane są za dochody podstawowe, ponieważ tylko co do nich gminy mogą realizować zasadę samodzielności [Babczuk 2009, s. 8]. Podstawową częścią dochodów własnych są dochody podatkowe, przy czym dochody z podatków samorządowych stanowią większość. W badanym okresie utrzymywały się duże dysproporcje w zakresie udziału dochodów własnych w dochodach ogółem gmin poszczególnych typów. Podstawą zasilania w dochody własne były wpływy z podatków samorządo-

¹ Dynamika realna dochodów gmin obliczona została jako stosunek wielkości dochodów danego roku do dochodów roku poprzedniego z uwzględnieniem wskaźników inflacji w każdym badanym okresie.

Tabela 4. Udział źródeł dochodów własnych w dochodach ogółem gmin województwa lubelskiego w latach 2004-2009 (w %)

Gminy	Lata	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem					
		ogółem	Udział dochodów podatkowych			z majątku	pozostałych
			razem	w tym podatków dochodowych			
				od osób prawnych	od osób fizycznych		
Ogółem	2004	36,9	28,8	0,7	9,9	2,2	6,0
	2005	38,2	27,7	0,6	9,9	2,1	8,4
	2006	35,3	26,8	0,6	10,7	1,9	6,6
	2007	37,1	28,1	0,7	12,1	2,4	6,7
	2008	36,5	28,3	0,7	12,8	2,2	6,0
	2009	32,1	25,4	0,6	10,8	2,0	4,6
Miasta	2004	54,7	44,9	1,6	18,2	4,8	4,9
	2005	55,2	44,8	1,8	18,6	5,0	5,4
	2006	56,3	44,7	1,1	20,3	4,2	7,4
	2007	58,2	46,2	1,8	22,2	5,0	7,1
	2008	59,3	45,7	1,9	22,8	4,2	9,4
	2009	52,6	43,1	1,6	20,7	4,1	5,4
Miasta-gminy	2004	37,4	29,6	0,8	11,3	1,7	6,1
	2005	39,6	28,0	0,6	11,2	1,7	10,0
	2006	36,8	27,8	0,6	12,3	1,5	7,5
	2007	38,5	28,9	0,7	13,9	2,3	7,3
	2008	38,5	29,1	0,5	14,5	3,0	6,4
	2009	32,9	26,4	0,4	12,3	2,4	4,1
Gminy	2004	30,9	23,2	0,4	6,8	1,4	6,3
	2005	32,2	22,0	0,3	6,8	1,3	9,1
	2006	28,2	20,9	0,3	7,3	1,3	6,0
	2007	29,8	21,8	0,3	8,4	1,6	6,4
	2008	28,6	22,5	0,4	9,2	1,3	4,8
	2009	25,7	19,8	0,3	7,5	1,3	4,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w latach 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, Zeszyty problemowe, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie.

wych, które stanowiły ponad połowę dochodów własnych. Udział tej kategorii w dochodach ogółem obniżył się z 18 do 14%, co jest niewątpliwie niekorzystną tendencją. Relacja pomiędzy wysokością dochodów podatkowych a dochodami ogółem najkorzystniej kształtuje się w miastach, a najgorzej w gminach, co oczywiście wynika ze specyfiki podatku od nieruchomości jako głównego źródła dochodów własnych, a także z zakresu stosowanej przez gminy polityki podatkowej. Dochody z udziałów w podatkach dochodowych uzależnione były w dużej mierze od typu gmin, a co za tym idzie – stopnia rozwoju gospodarczego danej jednostki terytorialnej. Średnio dla wszystkich gmin województwa dochody te stanowiły ok. 11-12%

dochodów ogółem. Pomiedzy gminami poszczególnych typów dysproporcje były dosyć znaczące, nawet rzędu kilkunastu punktów procentowych. W zakresie dochodów z majątku w badanym okresie zaobserwować można dość stałą tendencję. Średnio w gminach województwa dochody z majątku stanowiły ok. 2% wszystkich dochodów. Dochody miast w tym zakresie były o ok. 2-3 punkty procentowe niższe niż w jednostkach pozostałych typów. W miastach udział tych dochodów obniżał się, w miastach-gminach rósł, a w gminach pozostawał na niezmiennym poziomie. Udział pozostałych dochodów własnych w dochodach ogółem w gminach wszystkich typów po początkowym wzroście miał tendencję malejącą (tab. 4).

4. Skutki polityki podatkowej gmin

Podstawowymi narzędziami polityki podatkowej gmin są obniżki stawek podatków i opłat. Gminy mogą również stosować pozaustawowe zwolnienia, ulgi, umorzenia oraz rozkładanie na raty i zaniechanie poboru podatków. Główną przyczyną obniżania dochodów podatkowych gmin są obniżki stawek podatkowych, których poziom corocznie uchwała rada gminy [Borodo 2004, s. 102-113]. W obniżaniu poziomu dochodów gmin mniejsze znaczenie mają skutki pozaustawowych zwolnień i ulg wprowadzanych przez organy stanowiące gmin.

Tabela 5. Skutki polityki podatkowej w gminach województwa lubelskiego w latach 2004-2009 (w %)

Stosunek skutków polityki podatkowej do należnych dochodów ogółem w latach						
Gminy	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ogółem	5,40	5,29	3,9	4,9	6,0	5,9
W tym: miasta	5,97	5,76	5,3	5,9	4,8	5,4
Miasta- -gminy	5,63	4,7	3,9	4,9	5,4	5,5
Gminy	5,15	5,28	3,5	4,6	6,4	6,1
Stosunek skutków polityki podatkowej do należnych dochodów podatkowych						
Ogółem	17,19	17,55	13,8	16,2	19,1	20,4
W tym: miasta	13,18	12,71	11,7	12,6	10,6	12,2
Miasta- -gminy	17,69	15,87	13,4	16,0	17,3	18,8
Gminy	19,35	20,86	15,2	18,6	24,2	25,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w latach 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, Zeszyty problemowe, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie.

Do roku 2006 widoczna była tendencja obniżania poziomu utraconych dochodów gmin w województwach w wyniku realizowania ich polityki podatkowej.

Od roku 2007 gminy traciły niestety coraz większą część swoich dochodów. Stosowanie narzędzi polityki podatkowej uzależnione było od koniunktury gospodarczej w kraju, a wzrost poziomu obniżki dochodów potwierdza, że stosowana przez gminy polityka podatkowa miała raczej podłoże społeczno-socjalne niż ekonomiczne. Wyraźnie widoczne jest to zjawisko w gminach województwa lubelskiego. Miasta w największym stopniu obniżyły swoje dochody ogółem i podatkowe w roku 2004, a najmniejsza utrata dochodów w tych jednostkach odnotowana została w 2008 r. Natomiast miasta-gminy i gminy utraciły największą część swoich dochodów w 2009 r., a najmniejsze skutki polityki podatkowej odczuły w roku 2006. Choć porównanie stopnia utraty dochodów ogółem nie ukazuje znacznych dysproporcji pomiędzy gminami poszczególnych typów, to w zakresie poziomu utraty dochodów podatkowych widoczne są duże różnice. Gminy wiejskie traciły dwukrotnie większą część swoich dochodów podatkowych niż miasta (tab. 5).

5. Dotacje i subwencje

Zróżnicowanie w zakresie poziomu dochodów własnych w gminach poszczególnych typów niwelowane jest w pewnym zakresie dochodami z dotacji celowych i subwencji ogólnej. Obie formy zasilania budżetów gmin województwa lubelskiego zapewniają większą część dochodów ogółem niż średnio w gminach kraju.

Udział dotacji w dochodach gmin województwa w ciągu badanego okresu wahał się od 13 do 23%. Najwyższy udział dotacji w dochodach ogółem odnotowały miasta-gminy i gminy, jednakże udział dotacji w dochodach miast nie był znacząco niższy niż w gminach pozostałych typów.

Pozytywnym zjawiskiem w ostatnim roku był wzrost udziału w dochodach ogółem dotacji przekazywanych na zadania inwestycyjne. Największy udział tych dotacji zanotowały miasta, niższy o jeden punkt procentowy miasta-gminy, a niemal dwukrotnie niższy gminy. Udział dotacji na zadania zlecone w ostatnim badanym roku dość znacznie wzrósł, co było efektem wzrostu znaczenia dotacji rozwojowych, będących głównym kanałem przekazywania do jednostek samorządowych bezzwrotnych środków zagranicznych. Ta forma obowiązywała już w latach 2007 i 2008, ale w 2009 r. zwiększyła się znacznie skala tego zjawiska [Wykonanie budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2009 roku, s. 27].

Dochody w postaci dotacji na zadania zlecone stanowiły największy udział w dochodach ogółem. Dotacje na zadania zlecone stanowiły największy udział w dochodach gmin województwa lubelskiego. W miastach-gminach i gminach udział ten był wyższy o ok. 4 punkty procentowe niż w miastach. Zróżnicowanie w poziomie dotacji w gminach poszczególnych typów zauważyć można również w poszczególnych latach (tab. 6).

Tabela 6. Udział podstawowych rodzajów dotacji celowych w dochodach ogółem gmin województwa lubelskiego w latach 1999-2002 (w %)

Gminy	lata	Udział dotacji w dochodach ogółem					
		ogółem		Na zadania własne	Na zadania zlecone	Na zadania przejęte w drodze porozumień	Ze źródeł pozabudżetowych
		Na zadania bieżące i inwestycyjne	W tym inwestycyjne				
Ogółem	2004	12,8	1,4	1,5	10,4	0,2	0,7
	2005	17,3	1,4	3,8	12,3	0,3	0,9
	2006	22,6	1,2	4,2	17,4	0,3	0,7
	2007	22,2	1,3	4,7	16,3	0,5	0,7
	2008	21,2	1,6	5,1	15,0	0,4	0,7
	2009	23,2	3,6	7,1	14,6	0,7	0,7
Miasta	2004	13,4	1,3	0,8	10,9	0,5	1,2
	2005	16,6	1,6	2,4	11,8	0,5	1,9
	2006	17,9	0,8	3,2	13,8	0,3	0,6
	2007	17,6	0,8	3,3	13,1	0,6	0,6
	2008	16,3	1,2	3,8	11,6	0,3	0,7
	2009	21,0	5,3	7,5	11,6	0,9	1,0
Miasta-gminy	2004	13,3	1,03	1,3	11,2	0,2	0,6
	2005	17,4	1,2	4,2	12,5	0,2	0,5
	2006	22,4	1,2	4,7	17,0	0,1	0,6
	2007	21,3	1,5	5,0	16,3	0,5	0,6
	2008	21,2	1,6	5,2	14,9	0,4	0,6
	2009	23,8	4,2	8,7	14,4	0,4	0,4
Gminy	2004	12,5	1,56	1,9	9,99	0,14	0,5
	2005	17,5	1,5	4,2	12,4	0,2	0,7
	2006	24,1	1,3	4,4	18,7	0,3	0,7
	2007	23,7	1,5	5,1	17,4	0,5	0,7
	2008	22,8	1,7	5,5	16,1	0,4	0,8
	2009	23,8	2,9	6,7	15,6	0,8	0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w latach 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, Zeszyty problemowe, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie.

Tabela 7. Udział poszczególnych części subwencji ogólnej w dochodach ogółem gmin województwa lubelskiego w latach 2004-2009 (w %)

Gminy	lata	Udział subwencji w dochodach ogółem				
		ogółem	wyrównawcza	oświatowa	równoważąca	uzupełnienie subwencji ogólnej
Ogółem	2004	50,27	14,32	34,95	0,49	0,51
	2005	44,55	13,73	30,21	0,55	0,06
	2006	42,1	13,6	28,0	0,40	0,10
	2007	40,7	13,6	26,7	0,40	0,10
	2008	42,8	14,9	26,9	0,60	0,00
	2009	44,7	16,7	27,3	0,6	0,2
Miasta	2004	31,92	2,81	27,42	1,45	
	2005	28,24	2,28	24,15	1,80	0,01
	2006	25,8	2,5	22,9	0,40	0,0
	2007	24,2	2,4	21,4	0,40	
	2008	24,4	2,3	21,7	0,30	0,10
	2009	26,4	2,5	23,3	0,4	0,2
Miasta-gminy	2004	49,26	12,75	35,09	0,74	
	2005	42,93	12,16	30,13	0,63	0,02
	2006	40,8	12,0	28,0	0,70	0,10
	2007	39,2	12,2	26,3	0,60	
	2008	40,4	13,3	26,3	0,80	0,00
	2009	43,3	15,2	27,2	0,8	0,1
Gminy	2004	56,59	18,50	37,42	0,11	
	2005	50,30	17,87	32,23	0,11	0,09
	2006	47,7	17,5	29,6	0,40	0,20
	2007	46,5	17,6	28,5	0,40	
	2008	48,6	19,3	28,7	0,60	0,0
	2009	50,6	21,3	28,5	0,5	0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w latach 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, Zeszyty problemowe, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie.

Udział subwencji w dochodach ogółem gmin województwa w badanym okresie obniżył się o ok. 5 punktów procentowych. W gminach poszczególnych typów zmiany w strukturze odnośnie do wzrostu udziału subwencji były podobne. Główną część subwencji stanowiła subwencja oświatowa. Pomimo obniżenia udziału tej części w dochodach ogółem od 4 do 9 punktów procentowych w gminach poszczególnych typów i tak udział ten wynosił ok. 30%. Dysproporcje w poziomie zamożności gmin wyrównywała subwencja wyrównawcza, która w gminach i miastach-gminach miała, co jest oczywiste, zdecydowanie większe znaczenie niż w miastach (tab. 7).

6. Podsumowanie

W badanym okresie gminy województwa lubelskiego, niestety, pozostały jednostkami silnie uzależnionymi od finansowania budżetowego. Obniżało się tempo wzrostu dochodów badanych gmin, co oznacza, że gminy województwa lubelskiego były i nadal są jednostkami o najniższym poziomie dochodów na 1 mieszkańca. Przeciętna relacja poziomu dochodów gmin województwa lubelskiego w odniesieniu do gmin kraju wynosiła niecałe 90%.

Gminy województwa lubelskiego również same przyczyniały się do zmniejszenia swoich dochodów podatkowych w ramach realizowanej przez nie polityki podatkowej. Rezygnowały bowiem z ok. 17-20% dochodów podatkowych.

Gminy województwa lubelskiego były i są spośród gmin w kraju najbardziej uzależnione od subwencji wyrównawczej, co świadczy o dużym dystansie dzielącym poziom dochodów o charakterze podatkowym tych jednostek od przeciętnych krajowych.

Spśród gmin poszczególnych typów najbardziej uzależnione od zasilania zewnętrznego były gminy wiejskie. Przyczyn tego zjawiska należy niewątpliwie upatrywać w charakterze podatkowych dochodów własnych, które w gminach wiejskich nie pozwalają na osiągnięcie znacznych wpływów. Również konstrukcja udziałów w dochodach stanowiących dochody budżetu państwa dalej stawia gminy wiejskie na „gorszej pozycji”.

Literatura

- Babczuk A., *Kierunki ewolucji samodzielności finansowej samorządu lokalnego w Polsce*, „Finanse Komunalne” 2009, nr 6.
- Borodo A., *Samorząd terytorialny, system prawnofinansowy*, Warszawa 2004.
http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1634_PLK_HTML.htm.
- Jastrzębska M., *Znaczenie bezzwrotnych środków zagranicznych jako źródeł finansowania działalności jednostek samorządu terytorialnego w latach 2004-2010*, „Finanse Komunalne” 2011, nr 10.
- Mykowska Z., *Wykonanie budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2005 roku, na podstawie danych z raportu dla Sejmu i Senatu*, „Finanse Komunalne” 2006, nr 7-8.
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, DzU nr 203, poz. 1966, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, DzU nr 249, poz. 1832.
- Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w 2004 roku, Zeszyt Problemowy nr 46, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie, Lublin 2004.
- Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w 2005 roku, Zeszyt Problemowy nr 49, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie, Lublin 2006.
- Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w 2006 roku, Zeszyt Problemowy nr 50, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie, Lublin 2007.

Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w 2007 roku, Zeszyt Problematyczny nr 52, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie, Lublin 2008.

Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w 2008 roku, Zeszyt Problematyczny nr 53, Regionalna Izba Obrachunkowa w Lublinie, Lublin 2009.

Wykonanie budżetów jednostek samorządowych woj. lubelskiego w 2009 roku, www.rio.lublin.pl.

ANALYSIS OF REVENUE OF LUBLIN VOIVODESHIP COMMUNES IN 2004-2009

Summary: This paper analyses the incomes of Lublin Voivodeship communes in 2004-2009. The communes of Lublin Voivodeship are the poorest ones among all the communes in Poland. The amendments to incomes shaping methods concerning territorial self-governments units which have changed since 2004 did not have positive impact on the financial situation of Lublin Voivodeship communes as well as on the level of their self-dependence. New regulations made the commune incomes level dependent on economic conjuncture and the degree of region's economic development. Moreover the changes in the financial situation of self-governments units have been determined since 2004 by an opportunity to gain non-returnable appropriations from the European Union budget.

Keywords: communes incomes, own revenues structure, aids and subsidies.